

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

En analyse af Sverige, Norge og Danmarks internationale sportsresultater – historisk og aktuelt

Af Michael Andersen, Skandinavisk Netværk for Eliteidræt (1)

Denne artikel sætter fokus på eliteidræt i Sverige, Norge og Danmark ud fra historiske og aktuelle perspektiver. De tre skandinaviske nationer har langt flere ligheder end forskelle, idet alle tre nationer har skabt stærke velfærdsmodeller. Denne model er udgangspunktet for værdier, strukturer og organisering af en række samfundsområder, bl.a. eliteidræt. Alle tre nationer rangerer højt på internationale ranglister over f.eks. økonomi, uddannelse, sundhed eller tillid til offentlige myndigheder. Men hvordan klarer de tre nationer sig, både globalt og indbyrdes, når det handler om eliteidræt? Hvorfor har nationerne valgt tre forskellige eliteidrætsmodeller? Hvilke nationer prioriterer vinter- eller sommersportsgrene og hvilke sportsgrene – olympiske eller ikke-olympiske - står stærkest i de enkelte nationer? Disse spørgsmål besvares på de følgende sider.

Introduktion: Komparative undersøgelser indeholder altid metodiske udfordringer

1 Det er vanskeligt at udarbejde valide komparative analyser af de enkelte nationers resultater i international eliteidræt. Det skyldes primært en række metodiske udfordringer: Hvilke olympiske og ikke-olympiske sportsgrene skal indgå i analysen? Hvilke internationale konkurrencer – Olympiske Lege, Verdensmesterskaber, Europamesterskaber, World Cups og særlige events som f.eks. Grand Slam-turneringer i tennis, Giro d'Italia, Tour de France og Vuelta e Espana i cykling, Formel 1 i motorsport eller PGA Tour i golf – skal analysen omfatte? Hvordan skal vægtningen af medaljer (guld, sølv og bronze) være i forhold til f.eks. top 6-, 8- eller 10-placeringer i de enkelte konkurrencer? Hvordan skal analysen sammenligne sportsgrene med mange discipliner som f.eks. roning, cykling og svømning med sportsgrene med kun én disciplin som f.eks. håndbold og ishockey, der har samme regelsæt for kvinder og mænd? Og skal de forskellige sportsgrene som f.eks. atletik, fodbold, skateboard og klatring vægtes forskelligt eller ligeværdigt i forhold til de enkelte sportsgrenes internationale status?

Disse metodiske udfordringer afholder imidlertid ikke forskningsinstitutioner fra at stille spørgsmålet: Hvilke nationer klarer sig bedst i internationale sportskonkurrencer, både aktuelt og historisk?

Der er konsensus om at mange forskellige faktorer har indflydelse på en nations sportslige resultater (2). En af de mest anerkendte internationale analyser er "SPLISS-undersøgelsen", som fremhæver, at en nations befolkningsstørrelse (antal indbyggere), økonomisk velstand (BNP), politisk system og religiøse forhold har afgørende indflydelse på nationens sportsresultater (3). En af analysens væsentligste konklusioner er, at disse fire forhold kan forklare mere end halvdelen af en nations succes eller fiasko i internationale sportskonkurrencer. Den anden halvdel kan forklares ud fra ni faktorer, som er mere eller mindre udviklet i den enkelte nations eliteidrætssystem: Økonomiske ressourcer til eliteidræt, ledelse og organisation af idrætspolitik, idrætsdeltagelse, talentidentifikation og -udvikling, support under og efter atleternes karriere, træningsfaciliteter, coaching og træneruddannelse, deltagelse i nationale og internationale konkurrencer samt

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

forskning og innovation i eliteidræt. "SPLISS-undersøgelsen" sammenligner ovenstående faktorer i 15 nationer over en periode på 4 år i forhold til de sportslige resultater, som nationerne har opnået ved internationale mesterskaber (4).

Der er imidlertid også andre faktorer end de nævnte i "SPLISS-undersøgelsen", som har indflydelse på en nations sportslige potentialer og resultater, f.eks. klima og geografi. Vejr, temperaturer og geografi kan langt hen af vejen forklare, hvorfor mindre nationer som f.eks. Sverige, Norge, Finland, Østrig og Schweiz er meget stærke vintersportsnationer, mens stærke sportsnationer som f.eks. Jamaica, Australien, Ungarn og Danmark yderst sjældent vinder medaljer eller kvalificerer sig til OL i vintersportsgrene som langrend, skiskydning, skihop eller bobs læde. Derimod kan det være mere vanskeligt at forklare hvorfor sportsgrene som badminton i Danmark, golf i Sverige, skiskydning i Norge, hurtigløb på skøjter i Holland eller bordtennis i Kina er meget populære og succesfulde i netop disse nationer. Det skyldes formentlig historiske traditioner og stærke kulturer, som forstærker både atleternes, tilskuernes og mediernes særlige interesse for netop disse sportsgrene i de pågældende nationer (5).

Fælles karakteristika for Norge, Sverige og Danmark: Den skandinaviske velfærdsmodel

Norge, Sverige og Danmark deler langt hen af vejen fælles historie, kultur, sprog, politisk styreform og religion. De tre nationer har især efter 2. verdenskrig udviklet en politisk og økonomisk samfundsmodel – den skandinaviske velfærdsmodel – med en række fælles karakteristika (6). De grundlæggende principper bag denne model er, at alle borgere i samfundet har lige adgang til sociale ydelser som f.eks. børnefamilieydelse, kontanthjælp og folkepension uden hensyn til deres sociale baggrund, og at ydelserne ikke er koblet til forsikringsbidrag eller andre former for brugerbetaling. Borgerne er hermed økonomisk sikret i forbindelse med sygdom, ledighed og alderdom. Desuden findes en række stærkt udbyggede offentlige tjenesteydelser i form af daginstitutioner, gratis uddannelsesinstitutioner (folkeskoler, gymnasier og universiteter), gratis sundhedsydelser (lægehjælp, operationer etc.) samt sociale ydelser (kontanthjælp, dagpenge og pension).

Den skandinaviske velfærdsmodel er også karakteriseret ved at høj økonomisk velstand og vækst er forenet med en relativt lige fordeling af indkomsterne (7). Et vigtigt instrument i denne forbindelse er skatter og afgifter, fordi modellen primært finansieres ved skatteudskrivning. Omfordelingen af økonomiske ressourcer er særdeles markant, hvilket bl.a. sker igennem et progressivt skattesystem. Modellens bæredygtighed afhænger derfor i høj grad af, om den er i stand til at opretholde en høj beskæftigelse for begge køn. I praksis har de tre nationer i Skandinavien gennem politiske kompromiser udviklet forskellige variationer af modellen. Forskellene mellem varianterne af den skandinaviske model er især betinget af, hvilke politiske alliancer, som de forskellige politiske partier har indgået i. Udviklingen af den skandinaviske velfærdsmodel forbindes ofte med stærke socialdemokratiske arbejderbevægelser som drivkraft, men det er samtidig karakteristisk, at der har været en høj grad af konsensus om centrale reformer blandt hovedparten af de politiske partier (8).

De bærende værdier i den skandinaviske velfærdsmodel er fællesskab, solidaritet og lighed, hvilket betyder at det offentlige (stat, regioner og kommuner) bruger relativt mange økonomiske

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

ressourcer på at skabe gode rammer og vilkår for borgernes kultur- og fritidsliv (9). I den forbindelse har alle tre nationer udviklet et mangfoldigt og velfungerende foreningsliv indenfor bl.a. idræt, hvor et stort antal trænere og ledere - frivilligt eller betalt – påtager sig en række opgaver til glæde og gavn for lokalsamfundets børn og unge. Foreningslivet udgør fundamentet for talent- og elitearbejdet i de enkelte sportsgrene (10). Derudover er det karakteristisk for de skandinaviske nationer, at de enkelte sportsgrene er organiseret i specialforbund, som alle er medlemmer af det nationale idrætsforbund: Norges idrettsforbund (NIF), Riksidrottsförbundet (RF) og Danmarks Idrætsforbund (DIF) (11). Specialforbund kan nemlig ikke deltage i internationale turneringer og mesterskaber uden at være medlemmer af det nationale idrætsforbund eller den nationale olympiske komité.

Historiske traditioner og stærk elitesportskultur i Skandinavien

Det mangfoldige netværk af klubber med kompetente børne- og ungdomstrænere kombineret med høj materiel velstand og gode idrætsfaciliteter har været de væsentligste årsager til, at både Norge, Sverige og Danmark igennem mere end et århundrede har været blandt de bedste sportsnationer i verden, ikke mindst i forhold til nationernes relativt beskedne indbyggertal. Især i vintersportsgrene som langrend, skiskydning, alpint skiløb, hurtigløb på skøjter og skihop har Norge og Sverige været meget dominerende ved vinter-OL, VM og World Cups. Men også i sommersportsgrene som skydning, sejlsport, atletik, cykling, roning, brydning og håndbold har alle tre nationer i Skandinavien vundet relativt mange OL-, VM- og EM-medaljer (12)

3

Både Sverige og Danmark var sammen med 11 andre nationer repræsenteret ved det første sommer-OL i moderne tid, som blev afholdt i Athen 1896. Danmark vandt 6 medaljer ved legene i tre forskellige sportsgrene: Skydning (3), vægtløftning (2) og fægtning (1), mens Sverige måtte rejse hjem uden medaljer fra det første OL. Norge fik olympisk debut ved sommer-OL Paris 1900, hvor antallet af sportsgrene var vokset fra 9 til 19 og antallet af nationer fra 13 til 24 (13).

Sverige med et befolkningstal på 9,6 mio. var i første halvdel af det 20. århundrede én af verdens bedste sportsnationer – kun USA og Storbritannien vandt flere medaljer end Sverige ved samtlige sommer-OL før 2. verdenskrig (14). I begyndelsen af 1960'erne, hvor Sovjetunionen og en række østeuropæiske nationer blev mere og mere dominerede gennem "statsamatørisme" og udbredt brug af doping, faldt antallet af medaljer til Sverige ved sommer-OL markant. Sverige er imidlertid stadig i dag nr. 10 i opgørelsen af samtlige sommer-OL og historisk suverænt den nation, der har klaret sig bedst ved sommer-OL i forhold til nationens befolkningstal. Derudover har Sverige også historisk været en meget stærk nation i sportsgrene som fodbold for kvinder og mænd (VM-sølv i 1958 og VM-bronze i 1994), håndbold for mænd (VM-guld i 1954, 1958, 1990 og 1999 samt OL-sølv i 1992, 1996, 2000 og 2012), tennis og golf – altså sportsgrene, som først i de seneste tiår er kommet på det olympiske program. Sverige har vundet i alt 493 medaljer (145 guld-, 170 sølv- og 178 bronzemedaljer) ved sommer-OL. Medaljerne er vundet i 24 forskellige sportsgrene, flest i brydning (86), atletik (81) og skydning (57).

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

Norge og Danmark har også i forhold til befolkningsstørrelser på henh. 5,2 mio. og 5,7 mio. indbyggere klaret sig historisk pænt ved sommer-OL. Danmark har vundet i alt 194 medaljer (45 guld-, 74 sølv- og 75 bronzemedaljer) i 20 forskellige sportsgrene, flest i sejlsport (31), cykling (26) og roning (24). Norge har vundet i alt 152 OL-medaljer (56 guld-, 49 sølv- og 47 bronzemedaljer) i 17 forskellige sportsgrene, flest i skydning (32), sejlsport (31) og atletik (20). Norge og Danmark har altså vundet markant færre medaljer end Sverige ved sommer-OL, men Sverige har ikke siden Sydney 2000 været bedste nation i Skandinavien ved sommer-OL – den position blev overtaget af Norge ved Beijing 2008 og af Danmark ved Athen 2004, London 2012 og Rio 2016.

Norge og Sverige var sammen med 14 andre lande repræsenteret ved de første olympiske vinterlege i Chamonix 1924. Både Norge og Sverige har herefter været særdeles flittige medaljevindere ved vinterlegene, idet Norge har vundet i alt 329 OL-medaljer (118 guld-, 111 sølv og 100 bronzemedaljer) i 10 forskellige sportsgrene, flest i langrend (107), hurtigløb på skøjter (80) og skiskydning (35). Sverige har vundet i alt 143 OL-medaljer (50 guld-, 39 sølv- og 54 bronzemedaljer) ved vinter-OL i 11 forskellige sportsgrene, flest i langrend (74), alpint skiløb (16) og hurtigløb på skøjter (16). Danmark fik debut ved vinter-OL i St. Moritz 1948 og har på trods af deltagelse ved de fleste vinterlege hidtil kun vundet én medalje, nemlig sølvmedalje i curling for kvinder i Nagano 1998.

4

Tre forskellige elitesportsmodeller i Skandinavien

Alle tre nationer i Skandinavien oplevede – ligesom mange andre nationer i Vest- og Sydeuropa - i 1970'erne og 80'erne en markant nedgang i antallet af medaljer ved sommer-OL. Årsagen var ikke mindst, at Sovjetunionen og en række østeuropæiske nationer investerede massive økonomiske ressourcer i at opbygge og udvikle centralt styrede eliteidrætsmodeller, der også anvendte systematisk brug af doping (15). Derudover begyndte nationer i Sydøstasien - ikke mindst Kina, Korea og Japan - at bruge flere og flere økonomiske ressourcer kombineret med videnskabelige metoder til at opnå sportslig succes og national prestige igennem sportslige resultater ved internationale mesterskaber. Den globale udvikling med stigende nationale "investeringer" i eliteidræt var årsagen til, at politikere – både i og udenfor sportens verden – begyndte at drøfte og udvikle nationale eliteidrætsmodeller. Udgangspunktet for disse drøftelser i Norge, Danmark og Sverige var den skandinaviske velfærdsmodel, som tidligere omtalt.

I begyndelsen af 1980'erne tog skiftende regeringer i Danmark initiativ til at udarbejde "Lov om eliteidræt", der skulle udvikle dansk eliteidræt på en social og samfundsmæssig forsvarlig måde. Hensigten var at etablere en "offentlig, selvejende institution", der skulle forbedre danske atleter og holds sportslige resultater ved internationale mesterskaber, samtidigt med at atleternes sociale, uddannelsesmæssige og økonomiske forhold ikke blev nedprioriteret på grund af atleternes stigende trænings- og konkurrenceomfang. Lov om eliteidræt blev vedtaget af Folketinget i december 1985 og hermed blev eliteidrætsinstitutionen Team Danmark stadfæstet gennem lovgivning (16).

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

I samme tidsperiode var der også i Norge en tilsvarende idrætspolitisk debat med fokus på eliteatleternes rammer og vilkår, både på og udenfor sportsarenaerne. Debatten blev intensiveret, da Norge blev tildelt værtskabet for de olympiske vinterlege i Lillehammer 1994. Resultatet blev etableringen af Olympiatoppen – en afdeling af Norges idrettsforbund (NIF) med selvstændig politisk og administrativ ledelse (17).

I Sverige har der ikke mindst i det seneste tiår været flere idrætspolitiske drøftelser om fordele og ulemper ved etablering af en autonom og selvstændig institution for svensk eliteidræt – i lighed med Team Danmark og Olympiatoppen. Det er imidlertid stadig tre centrale aktører, som varetager forskellige roller og forskelligt ansvar i forhold til drift og udvikling af svensk eliteidræt, nemlig Sveriges Olympiske Komité (SOK), Riksidrottsförbundet (RF) og de enkelte forbund, som f.eks. Svenska Fotbollförbundet (SvFF), Svenska Simförbundet (SSF) og Svenska Ishockeyförbundet (SIHA) (18).

Sportslige resultater i 2013-2016: Flere opture end nedture for de skandinaviske nationer

Der er altid stor opmærksomhed på og interesse for, hvordan de enkelte nationer klarer sig ved OL, som er verdens største sportsbegivenhed. Det har imidlertid også stor betydning, hvorledes de enkelte nationers atleter og hold præsterer ved Verdensmesterskaber og World Cups i de enkelte sportsgrene i årene forud for de olympiske lege. Flere og flere analyseinstitutioner anvender ikke kun OL- og VM-medaljer som målestok for en nations sportslige resultater, men i større og større omfang top 8-placeringer ved OL og VM. Forklaringen er, at konkurrencetætheden i langt de fleste olympiske discipliner er blevet mere og mere intens, hvilket betyder at marginalerne mellem en medaljevinder og placering som nr. 4 eller 8 meget ofte er yderst beskedne (19).

Norge er blandt verdens allerbedste vintersportsnationer, hvilket også kommer til udtryk gennem nationens placeringspoints i de seneste fire år. Ud af de samlede antal placeringspoints på 1.526 er 1.388 (91 %) opnået i vintersportsgrene og kun 138 (9 %) i sommersportsgrene. Norske atleter og hold har i de seneste fire år opnået en fremgang på 128 placeringspoints (9 %) fra 1.398 (2009-2012) til i alt 1.526 placeringspoints (2013-2016). Fremgangen er imidlertid udelukkende sket i vintersportsgrene (1.388 placeringspoints i 2013-2016 vs. 1.152 placeringspoints i 2009-2012), mens der er en markant tilbagegang på 44 % i sommersportsgrene (138 placeringspoints i 2013-2016 vs. 246 placeringspoints i 2009-2012). På baggrund af disse resultater forud for OL, var det heller ikke overraskende, at Sochi 2014 blev ét af Norges historisk bedste med i alt 26 medaljer (11 guld-, 5 sølv- og 10 bronzemedaljer). Rio 2016 blev derimod ét af Norges historisk dårligste OL-resultater med "kun" 4 bronzemedaljer og en placering som beskedne nr. 74 i nationskonkurrencen.

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

Tabel 1: Norge – Top 8 placeringer i olympiske discipliner 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
Vintersport	343	301	295	449
Sommersport	42	36	30	30
I alt	385	337	325	479

Sverige er en nation, som traditionelt klarer sig rigtig godt, både i sommer- og vintersportsgrene. Det er også den tendens, som har kendetegnet de seneste fire års resultater. Svenske atleter og hold har i de seneste fire år opnået 1.026 placeringsscore, hvilket er stort set det samme som i perioden 2009-2012, hvor der blev opnået 1.057 placeringsscore. Sverige vandt i 2013-2016 stort set lige mange placeringsscore i vintersportsgrene (509 = 49 %) som i sommersportsgrene (517 = 51 %). Antallet af placeringsscore i vintersport er imidlertid faldet en del – fra 586 til 509 (13 %) og ikke mindst 2016 var resultatmæssigt et rigtig dårligt år for svensk vintersport. Sommersportsgrenene opnåede en beskedent fremgang på 10 % (471 placeringsscore i 2009-2012 vs. 517 placeringsscore i 2013-2016), hvilket også blev bekræftet ved Rio 2016, hvor Sverige vandt 11 medaljer – 3 medaljer flere end ved London 2012.

Tabel 2: Sverige – Top 8 placeringer i olympiske discipliner 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
Vintersport	137	149	136	87
Sommersport	123	147	116	131
I alt	260	296	252	218

6

Danmark har, især i det seneste tiår, klaret sig rigtig godt i sommersportsgrene. Danske atleter og hold har i de seneste fire år opnået i alt 552 placeringsscore, hvilket er en flot fremgang fra perioden 2009-2012, hvor der blev opnået i alt 508 placeringsscore – svarende til 9 %. Der var tale om en fremgang i såvel vintersportsgrene (12 placeringsscore i 2009-2012 vs. 23 placeringsscore i 2013-2016) som sommersportsgrene (490 placeringsscore i 2009-2012 vs. 529 placeringsscore i 2013-2016). Det er påfaldende, at Danmark har opnået 96 % af placeringsscore i sommersportsgrene og kun 4 % i vintersportsgrene. Fremgangen kom også markant til udtryk ved Rio 2016, hvor danske atleter og hold vandt 15 medaljer – det bedste danske OL-resultat siden 1948. Lidt overraskende opnåede danske atleter og hold – på trods af de 15 medaljer - færre placeringsscore (135) ved Rio 2016 end ved London 2012 (148).

Tabel 3: Danmark – Top 8 placeringer i olympiske discipliner 2013-2016

	2013	2014	2015	2016
Vintersport	6	6	1	10
Sommersport	133	129	132	135
I alt	139	135	133	145

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

Sochi 2014: Det historisk bedste vinter-OL for Norge og Sverige

Både Sverige og Norge opnåede historisk gode resultater ved Sochi 2014, hvor atleter og hold fra 88 nationer konkurrerede om OL-medaljer i 15 forskellige sportsgrene.

Norge vandt i alt 26 OL-medaljer i 6 forskellige sportsgrene: Langrend (11), skiskydning (6), nordisk kombineret (4), alpint skiløb (3), snowboard (1) og skihop (1). Resultatet betød, at Norge blev nr. 2 i nationskonkurrencen – kun overgået af værtsnationen Rusland med 33 OL-medaljer. De 26 OL-medaljer var tre flere end Vancouver 2010 og ét af de højeste nogen sinde – på højde med antallet af OL-medaljer på hjemmebane i Lillehammer 1994. De største norske OL-profiler i Sochi var Marit Bjørgen (langrend) med 3 guldmedaljer og Ole Einar Bjørndalen (skiskydning) med 2 guldmedaljer.

Sverige vandt i alt 15 OL-medaljer (2 guld-, 7 sølv- og 6 bronzemedaljer), hvilket var fire medaljer flere end Vancouver 2010 og det højeste medaljeantal for svensk vintersport nogensinde.

Medaljerne blev vundet i "kun" fire sportsgrene: Langrend (11), curling (2), ishockey (1) og free style skiing (1). De største svenske profiler ved OL 2014 var Charlotte Kalla (langrend) med 3 medaljer (en guld- og to sølvmedaljer) og "Tre Kronor", som vandt OL-sølv i ishockey for herrer efter finalenederlag mod Canada.

Danmark var repræsenteret i tre sportsgrene: Curling, langrend og alpint skiløb ved Sochi 2014, men også denne gang uden medaljegevinst.

7 Rio 2016: Det historisk bedste sommer-OL for Danmark

Danmark tog til gengæld revanche ved Rio 2016, hvor 207 nationer dystede i 28 forskellige sportsgrene. Danske atleter og hold vandt historisk 15 medaljer (2 guld-, 6 sølv- og 7 bronzemedaljer), hvilket var seks medaljer bedre end London 2012. Medaljerne blev vundet i hele ni sportsgrene: Cykling (3), roning (2), sejlsport (2), badminton (2), svømning (2), brydning (1), atletik (1), kajak (1) og håndbold (1) - også en fornem olympisk rekord for Danmark, som blev nr. 26 i nationskonkurrencen og nr. 3 i nationskonkurrencen pr. indbygger – kun overgået af New Zealand og Jamaica. De største danske OL-profiler i Rio var Pernille Blumes meget overraskende OL-guldmedalje (svømning) og håndboldherrerne OL-guld – efter at holdet havde vundet EM-guld (2008 og 2012) og VM-sølv (2011 og 2013).

Sverige opnåede med 11 OL-medaljer (2 guld-, 6 sølv- 3 bronzemedaljer) også en markant fremgang ved Rio 2016 i forhold til London 2012, hvor det "kun" blev til 8 medaljer (1 guld-, 4 sølv- og 3 bronzemedaljer) – ét af de dårligste OL-resultater for Sverige. De 11 svenske OL-medaljer blev vundet i syv sportsgrene: Svømning (3), cykling (2), brydning (2), ridning (1), fodbold (1), golf (1) og skydning (1). De største svenske OL-profiler i Rio var Sarah Sjöström (svømning) med 3 medaljer og Jenny Rissveds overraskende guldmedalje i mountain bike cykling.

Norges beskedne resultater i sommersportsgrene i årene forud for Rio 2016 blev desværre bekræftet, hvor det "kun" blev til 4 medaljer - alle af bronze. Medaljerne blev vundet i tre sportsgrene: Roning (2), brydning (1) og håndbold for kvinder, hvor Norge vandt OL-guld ved både Beijing 2008 og London 2012. Antallet af OL-medaljer i Rio var det laveste siden Los Angeles 1984

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

og måske endnu mere overraskende opnåede norske atleter og hold relativt få top 8-placeringer, nemlig 30 placeringspoints i 2016 mod 44 placeringspoints i 2012.

International eliteidræt er mere end olympiske sportsgrene

Langt de fleste nationer fokuserer på olympiske sportsgrene, men i de skandinaviske lande er der også historisk tradition for at støtte og udvikle ikke-olympiske sportsgrene. Dette er helt i overensstemmelse med den skandinavisk velfærdsmodel. Både Olympiatoppen og Team Danmark har samarbejde med specialforbund, som ikke har discipliner på det olympiske program.

Alle tre nationer er blandt verdens bedste i orienteringsløb. Sverige tilhører derudover verdenseliten i sportsgrene som bandy, innebandy (floorball), speedway og bowling. Danske atleter og hold er også blandt verdens bedste i sportsgrene som speedway, bowling og sportsdans, mens Norge har verdensklasse i sportsgrene som klatring, sportsdans, kick-boxing og rallycross. Derudover skal det nævnes, at årets sportsmand i Norge 2016 var verdensmesteren i skak - Magnus Carlsen.

De seneste år er der udarbejdet ranglister for alle nationer i både olympiske og ikke-olympiske sportsgrene (20). Også i den sammenhæng placerer de tre skandinaviske lande sig blandt verdens bedste, ikke mindst i forhold til nationernes befolkningsstørrelse. Norge og Sverige har i hele perioden 2013-2016 været blandt de 20 bedste nationer i verden, mens Danmark opnåede sin hidtil bedste placering som nr. 20 i 2016. I forhold til befolkningsstørrelse har Norge – ikke mindst i kraft af sin dominans i vintersportsgrene – været verdens næstbedste sportsnation pr. indbygger, kun overgået af Slovenien (2013 og 2014), Jamaica (2015) samt tredjebedst efter New Zealand og Jamaica (2016). Sverige har også i hele perioden været blandt de 10 bedste sportsnationer pr. indbygger, mens Danmarks placeringer i 2013-2016 pr. indbygger har varieret mellem nr. 4 (2016) og nr. 14 (2014) – se nedenstående figur.

All sports (98 olympic and non-olympic sports) – Nordic countries in international ranking

www.greatersportingnations.com

9

2017 – Endnu et spændende sportsår er begyndt med gode resultater til Norge

Der er nu mindre end et år til det kommende vinter-OL i Pyeongchang 2018 og i de seneste måneder er der blevet afviklet de sidste verdensmesterskaber i vintersportsgrene, inden det går løs i Sydkorea.

Især Norge har understreget sin suverænitet i mange skidiscipliner, både ved VM i skiskydning med 4 medaljer og VM i langrend, nordisk kombineret og skihop med hele 18 medaljer samt VM i alpint skiløb med 2 medaljer. Derimod har Sverige generelt - i lighed med 2016 - haft meget skuffende resultater ved alle tre VM, idet det "kun" er blevet til 2 medaljer ved VM i alpint skiløb og 4 medaljer ved VM i langrend, nordisk kombineret og skihop.

Hverken Sverige (nr. 4) eller Danmark (nr. 12) vandt medaljer ved VM i curling for kvinder, mens Sverige vandt sølvmedaljer og Norge blev nr. 8 ved VM i curling for herrer. Danmark ikke var kvalificeret til dette VM. Sverige har med årets VM-resultater kvalificeret både kvinde- og herreholdet, Norge har kvalificeret herreholdet, mens Danmark endnu ikke har kvalificeret hverken kvinde- eller herreholdet i curling til OL 2018.

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

Norges succes ved VM i håndbold for herrer, hvor holdet vandt sølvmedalje, var en stor overraskelse. Resultat var det historisk bedste resultat for norsk herrehåndbold nogensinde. Ved samme mesterskab tabte Sverige i kvartfinalen, mens Danmarks OL-guldvindere skuffende tabte allerede 1/8-delsfinalen.

VM i banecykling blev endnu en skuffelse for Danmark, idet det blev til sekundære placeringer i de to olympiske discipliner: 4 km holdforfølgelsesløb (nr. 10) og omnium (nr. 6).

Konklusion

Som omtalt i indledningen er der en række metodiske udfordringer, som gør det vanskeligt entydigt at udpege den bedste sportsnation i Skandinavien. Sverige er imidlertid den bedste sportsnation i Skandinavien, såfremt der anlægges et historisk perspektiv for både olympiske og ikke-olympiske sportsgrene. Sverige er blandt verdens 20 bedste nationer i både sommer- og vintersportsgrene – og målt i forhold til nationens indbyggertal på knap 10 mio. er Sverige blandt verdens 3 bedste sportsnationer. Det er dog værd at bemærke, at Sveriges resultater i de olympiske sommersportsgrene siden årtusindskiftet har været markant faldende, og der er helt sikkert et uudnyttet potentiale for Sverige i flere sommersportsgrene. Ud fra de seneste års resultater i vintersportsgrene kan det også blive mere end svært for Sverige at opnå 15 eller flere OL-medaljer ved Pyeongchang 2018. Resultaterne ved Tokyo 2020 vil vise om svensk eliteidræt kan generobre pladsen som Skandinavians bedste sportsnation ved sommer-OL fra Danmark – det bliver en spændende duel.

10

Norge er – både historisk og aktuelt – den suverænt bedste vintersportsnation i Skandinavien. Både ved OL, VM og World Cups er der mange og stolte traditioner for norske atleter og hold på medaljeskamlerne, og det er ikke urealistisk, at Norge bliver den bedste sportsnation ved næste års vinter-OL – på trods af nationens beskedne indbyggertal på lidt over 5 mio. Norges konkurrenter til toppositionen som verdens bedste vintersportsnation er bl.a. Rusland med 142 mio. indbyggere, Canada med 36 mio. indbyggere og USA med 325 mio. indbyggere. Norge har også historisk opnået gode resultater ved sommer-OL, men især Rio 2016 var en markant skuffelse for Norge med "kun" 4 bronzemedaljer og et yderst beskedent antal top 8 placeringer. Der er absolut plads til forbedringer for Norge ved Tokyo 2020.

Danmark er aktuelt den bedste sommersportsnation i Skandinavien. Der er mange årsager, bl.a. klima, geografi og manglende traditioner, til at Danmark - i modsætning til Norge og Sverige - aldrig bliver en vintersportsnation. Derimod har danske atleter og hold i det seneste tiår forbedret resultaterne i sommersportsgrene markant. Både London 2012 med 9 medaljer og især Rio 2016 med 15 medaljer i 9 forskellige sportsgrene var historiske præstationer, som i de seneste år er blevet suppleret med verdensklasseresultater i bl.a. orienteringsløb, bowling, speedway og sportsdans.

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

Noter:

1. Skandinavisk Netværk for Eliteidræt er et tværinstitutionelt samarbejde mellem Sektion for Idræt, Aarhus Universitet (AU), Institutionen för kost- og idrottsvetenskap, Göteborgs Universitet (GU) og Norges Idrettshøgskole (NIH) er at opnå større værdi og mere kvalitet inden for uddannelse, forskning og formidling i eliteidræt.
2. Green, M. & Houlihan, B. (2005): *Elite sport development. Policy learning and political priorities*. (London & New York: Routledge), Digel, H., Burk, V. & Fahrner, M.: *High-performance sport – An international comparison* (Weilheim/Teck: Bräuer, 2006), Bergsgard, N.A., Houlihan, B. Mangset, P. Nødland, S.I. & Rommetveldt, H. (2007): *Sport Policy: A comparative analysis of stability and change* (Elsevier, UK), Shibli, S., Bingham, J. & Henry, I. (2007): Measuring the Sporting Success of Nations I: Henry, I: *Transnational and Comparative Research in Sport: Globalisation, governance and Sport Policy*, pp. 61-81 (London: Routledge), Houlihan, B. & Green, M. (2008): *Comparative Elite Sport Development. Systems, structures and public policy* (London, UK: Elsevier), Böhlke, N. & Robinson, L (2009): "Benchmarking of elite sport systems", pp. 67-84 I: *Management Decision*, 47 (1) og De Bosscher, V., Shibli, S., von Bottenburg, M, De Knop, P. & Truyens, J. (2010): Developing a method for comparing the elite sport systems and policies of nations: a mixed research methods approach. *Journal of Sport Management*, 24(5), pp. 567-600.
3. De Bosscher, V., Shibli, S., Westerbeek, H. & Van Bottenburg, M. (2015): *Successful Elite Sport Policies. An international comparison of the Sport Policy factors Leading to International Sporting Success (SPLISS 2.0) in 15 nations*. (Maidenhead: Meyer & Meyer Sport). Danmark er blandt de 15 nationer, som indgår i den komparative analyse. Den første version af SPLISS er beskrevet i publikationen: De Bosscher, V., Bingham, J., Shibli, S., Van Bottenburg, M. & De Knop, P. (2008): *The global sporting arms race. An international comparative study on sport policy factors leading to international sporting success* (Aachen: Meyer & Meyer). Analysen omfattende 6 nationer, bl.a. Norge. For yderligere oplysninger om SPLISS – se www.spliss.net
4. Resultaterne er opgjort i perioden 2009-2012. Følgende nationer indgår i den komparative analyse: Brasilien, Canada, Japan, Sydkorea, Australien, Belgien (Fladeren og Wallonien), Danmark, Estland, Finland, Frankrig, Holland, Nordirland, Portugal, Spanien og Schweiz. I den første SPLISS-undersøgelse omfattende seks nationer: Belgien, Canada, Italien, Holland, Storbritannien og Norge. Resultaterne i denne undersøgelse er opgjort i perioden 2003-2014.
5. Yderligere information om badminton i Danmark – www.badminton.dk, golf i Sverige – www.spelagolf.se/historia, skiskydning i Norge – www.snl.no/skiskyting, hurtigløb på skøjter i Holland - www.mentalfloss.com/article/55182/why-are-dutch-so-good-speed-skating. Det anslås at der er mere end 300 mio. registrerede bordtennisspillere i Kina – mere end USA's befolkning. Derudover kan anbefales artiklen: Wijk, J. (2007): "Det svenska golf- och tennisundret: En parallel fremgangshistoria – om tennisens och golfens elitutvikling samt ansats till förklaringsmodell gällande orsaks faktorer till idrottsfremgångar" I: *Idrott, historia & samhälle*.
6. Allardt, E. (1975): *Att ha, att älska, att vara: om väldfärd i Norden* (Lund: Argos) og Christensen, N.F., Petersen, K., Edling, N. & Haave, P. (red.): *The Nordic Model of Welfare: An Historical Reappraisal* (Copenhagen: Museum Tuscalamum Press).

7. Bruttonationalproduktet (BNP) pr. indbygger udtrykker værdien af alle varer og tjenesteydelser, som produceres i et land i løbet af et år, minus de varer som bliver brugt til i denne produktion. BNP. pr. indbygger viser ikke uligheder blandt borgerne, f.eks. i forhold til indkomst eller formue. De tre skandinaviske nationer har igennem en lang årrække været placeret meget højt på listen over lande med højst BNP. pr. indbyggere. I 2015 var Norge (74.734 \$) placeret som nr. 3 efter Luxemburg (101.450 \$) og Schweiz (80.735 \$). Danmark (52.002 \$) var placeret som nr. 8 og Sverige (50.273 \$) som nr. 10 på listen.
8. Dybdal, A. (red.) (2014): *Socialdemokratiske tænkere* (København: Informations Forlag). Bogen omhandler 17 af de tænkere og politiske praktikere, der har haft størst indflydelse på de skandinaviske socialdemokratier. Blandt disse kan nævnes Alva og Gunnar Myrdal (Sverige), Gro Harlem Brundtland (Norge) og Mogens Lykketoft (Danmark).
9. Den skandinaviske velfærdsmodel er også kendt som den universielle velfærdsmodel. De to øvrige idealtyper er den liberale velfærdsmodel (bl.a. USA og UK) og den centraleuropæiske velfærdsmodel (bl.a. Tyskland og Holland) – jf. Esping-Andersen, G. (1990): *The Three Worlds of Welfare Capitalism* (Oxford: Polity Press). For yderligere information om den universielle velfærdsmodel, se f.eks. Larsen, C.A. & Andersen, J.G (red.) (2015): *Den universielle velfærdsstat - funktionsmåde, folkelig opbakning og forandring* (Frydenlund Academic).
10. Bergsgard, N.A. & Norberg, J.R. (2010): "Sport and Politics – the Scandinavian way", pp. 567-582, Støckel, J.T., Strandbu, Å., Solenes, O. Jørgensen, P. & Fransson, K. (2010): "Sport for children and youth in the Scandinavian countries", pp. 625-643 og Bairner, A. (2010): "What's Scandinavian about Scandinavian Sport", pp. 734-743 I: *Sport in Society*, 13/4
11. Yderligere information om de nationale idrætsforbund er på følgende websites: Norges Idrætsforbund (NIF – www.idrettsforbundet.no), Riksidrottsförbundet (RF – www.rf.se) og Danmarks Idrætsforbund (DIF – www.dif.dk). NIF og DIF er tillige nationale olympiske komitéer i henh. Norge og Danmark. I Sverige er der en selvstændig olympiske komité – Sveriges Olympiska Kommitté (SOK - www.sok.se) med autonomi i forhold til RF (jf. note 17).
12. I denne artikel er vintersportsgrene defineret som sportsgrene, som indgår i vinter-OL, mens sommersportsgrene er defineret som sportsgrene, som indgår i sommer-OL. De fleste topatleter opfatter deres sportsgrene som en helårsaktivitet, dvs. med forskellige typer af træninger (ind- og udland) på forskellige tidspunkter af året. Sportsgrene som f.eks. håndbold og badminton, der er indgået i programmet ved sommer-OL, blev tidligere defineret som vintersportsgrene, primært fordi de foregik indendørs.
13. Olympiske medaljer gennem tiden – se: www.olympic.org/olympic-result og www.olympiandatabase.com
14. Rasmus K. Storm & Klaus Nielsen (2017): "Er Norden konkurrencedygtig? De skandinaviske landes konkurrenceevne i international elitesport" – in press (Trondheim: Fagbokforlaget).
15. Heinilä, K. (1984): "The totalization process in international sport" I: Ilmarinen, M. (ed.): *Sport and International Understanding* (Berlin: Springer-Verlag), Hunt, T.M. (2007): *Drug Games: The*

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

International Politics of Doping and the Olympic Movement, 1960-2007 (University of Texas at Austin), Hunt, T.M., Dimeo, P., Hemme, F. & Mueller, A. (2014): "The Health Risks of Doping during the Cold War: A Comparative Analysis of the Two Sides of the Iron Curtain" pp. 2230-2244 I: *International Journal of the History of Sport*, 31 (7)

16. Jørn Hansen (2012): "The institutionalization of Team Denmark", pp. 43-61 og Rasmus K. Storm (2012): "Danish elite sport and Team Denmark: new trends", pp. 224-236 I: Andersen, S.S. & Ronglan, L.T. (eds.): *Nordic Elite Sport. Same ambitions – different tracks* (Oslo: Universitetsforlaget).
17. Augestad, P. & Bergsgard, N.A. (2007): *Toppidrettens formel: Olympiatoppens som alkymist* (Oslo: Novus Forlag), Goksøy, M & Hanstad, D.V: (2012): "Elite sport developmen in Norway – a radical transformation", pp. 27-42 og Andersen, S.S. (2012): "Olympiatoppen in the Norwegian sports cluster" pp. 237-256 I: Andersen, S.S. & Ronglan, L.T. (eds.): *Nordic Elite Sport. Same ambitions – different tracks* (Oslo: Universitetsforlaget).
18. Norberg, J.R. & Sjöblom, P.: "The Swedish elite sport system – or lack of it?", pp. 62-82 og Sjöblom, P. & Fahlén, J.: "Swedish elite sport: contested terrain", pp. 191-208 I: Andersen, S.S. & Ronglan, L.T. (eds.): *Nordic Elite Sport. Same ambitions – different tracks* (Oslo: Universitetsforlaget).
19. Den globale database – Gracenote (www.gracenote.com) indeholder de seneste 20 års resultater fra internationale mesterskaber i 50 olympiske sportsgrene. Mange analyser anvender et pointsystem, hvor en guldmedalje ved OL eller VM tæller 8 points, en sølvmedalje ved OL eller VM tæller 7 points, en bronzemedalje ved OL eller VM tæller 6 points etc. En placering ved OL eller VM tæller 1 points.
20. Den globale database – www.greatersportingnations.com – registrerer resultater i 98 forskellige sportsgrene (discipliner), både olympiske og ikke-olympiske. Blandt de ikke-olympiske kan bl.a. nævnes rugby, cricket, bandy, karate, skateboard og snooker.

13

Litteraturliste:

Allardt, E. (1975): *Att ha, att älska, att vara: om väldfärd i Norden* (Lund: Argos).

Augestad, P. & Bergsgard, N.A. (2007): *Toppidrettens formel: Olympiatoppens som alkymist* (Oslo: Novus Forlag).

Andersen, S.S. (2012): "Olympiatoppen in the Norwegian sports cluster", pp. 237-256 I: Andersen, S.S. & Ronglan, L.T. (eds.): *Nordic Elite Sport. Same ambitions – different tracks* (Oslo: Universitetsforlaget).

Bairner, A. (2010): "What's Scandinavian about Scandinavian Sport", pp. 734-743 I: *Sport in Society*, 13/4.

Bergsgard, N.A. & Norberg, J.R. (2010): "Sport and Politics – the Scandinavian way", pp. 567-582 I: *Sport in Society*, 13/4.

Bergsgard, N.A., Houlihan, B. Mangset, P. Nødlund, S.I. & Rommetveldt, H. (2007): *Sport Policy: A comparative analysis of stability and change* (Elsevier, UK).

Böhlke, N. & Robinson, L.: "Benchmarking of elite sport systems", pp. 67-84 I: *Management Decision*, 47 (1).

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

Christensen, N.F., Petersen, K, Edling N., Haave, P. (red.) (2006): *The Nordic Model of Welfare: An Historical Reappraisal* (Museum Tusulanum Pres, Copenhagen).

Dybdal, A. (red.) (2014): *Socialdemokratiske tænkere* (Informations Forlag, København).

De Bosscher, V., Bingham, J., Shibli, S., Van Bottenburg, M. & De Knop, P. (2008): *The global sporting arms race. An international comparative study on sport policy factors leading to international sporting success.* (Meyer & Meyer, Aachen).

De Bosscher, V., Shibli, S., von Bottenburg, M, De Knop, P. & Truyens, J. (2010): Developing a method for comparing the elite sport systems and policies of nations: a mixed research methods approach. *Journal of Sport Management*, 24(5), pp. 567-600.

De Bosscher, V., Shibli, S., Westerbeek, H. & van Bottenburg, M. (2015): *Successful Elite Sport Policies. An international comparison of the Sport Policy factors Leading to International Sporting Success (SPLISS 2.0) in 15 nations.* (Meyer & Meyer Sport, Maidenhead).

Digel, H., Burk, V. & Fahrner, M. (2006): High-performance sport – An international comparison. *Edition Sports international 9* (Weilheim/Teck, Tübingen: Bräuer).

Esping-Andersen, G. (1990): *The Three Worlds of Welfare Capitalism* (Oxford: Polity Press).

Goksøyr, M. & Hanstad, D.V. (2012): *Elite sport development in Norway – a radical transformation*, pp. 27-42 I: Andersen, S.S. & Ronglan, L.T. (eds.): *Nordic Elite Sport. Same ambitions – different tracks* (Universitetsforlaget, Oslo).

Green, M. & Houlihan, B. (2005): *Elite sport development. Policy learning and political priorities.* (London & New York: Routledge).

Hansen, J. (2012): *The institutionalization of Team Denmark*, pp. 43-61 I: Andersen, S.S. & Ronglan, L.T. (eds.): *Nordic Elite Sport. Same ambitions – different tracks* (Universitetsforlaget, Oslo).

Heinilä, K. (1984): "The totalization process in international sport" I: Ilmarinen, M. (ed.): *Sport and International Understanding* (Berlin: Springer-Verlag).

Houlihan, B. & Green, M. (2008): *Comparative Elite Sport Development. Systems, structures and public policy* (London, UK: Elsevier).

Hunt, T.M., Dimeo, P., Hemme, F. & Mueller, A. (2014): "The Health Risks of Doping during the Cold War: A Comparative Analysis of the Two Sides of the Iron Curtain" pp. 2230-2244 I: *International Journal of the History of Sport*, 31 (7).

Hunt, T.M. (2007): *Drug Games: The International Politics of Doping and the Olympic Movement, 1960-2007* (University of Texas at Austin).

Larsen, C.A. & Andersen, J.G. (red.) (2015): Den universielle velfærdsstat - funktionsmåde, folkelig opbakning og forandring (Frydenlund Academic).

Norberg, J.R. & Sjöblom, P. (2012): *The Swedish elite sport system – or lack of it?*, pp. 62-82 I: Andersen, S.S. & Ronglan, L.T. (eds.): *Nordic Elite Sport. Same ambitions – different tracks* (Universitetsforlaget, Oslo).

Hvilken sportsnation er bedst i Skandinavien?

Shibili, S., Bingham, J. & Henry, I. (2007): *Measuring the Sporting Success of Nations I: Henry, I: Transnational and Comparative Research in Sport: Globalisation, governance and Sport Policy*, pp. 61-81 (London: Routledge).

Sjöblom, P. & Fahlén, J. (2012): *Swedish elite sport: contested terrain*, pp. 191-208 I: Andersen, S.S. & Ronglan, L.T. (eds.): *Nordic Elite Sport. Same ambitions – different tracks* (Universitetsforlaget, Oslo).

Storm, R.K. (2012): *Danish elite sport and Team Denmark: new trends*, pp. 224-236 I: Andersen, S.S. & Ronglan, L.T. (eds.): *Nordic Elite Sport. Same ambitions – different tracks* (Universitetsforlaget, Oslo).

Storm, R.K. & Nielsen, K. (2017): "Er Norden konkurrencedygtig? De skandinaviske landes konkurrenceevne i international elitesport" – in press (Trondheim: Fagbokforlaget). Artiklen indgår i antologi i forbindelse med Handelshøjskolen i Trondheims 25 års jubilæum – forventet udgivelse i efteråret 2017.

Støckel, J.T., Strandbu, Å., Solenes, O. Jørgensen, P. & Fransson, K. (2010): "Sport for children and youth in the Scandinavian countries", pp. 625-643 I: *Sport in Society*, 13/4.

Wijk, J. (2007): "Det svenska golf- och tennisundret: En parallel fremgangshistoria – om tennisens och golfens elitutvikling samt ansats till förklaringsmodell gällande orsaks faktorer till idrottsfremgångar I: *Idrott, historia & samhälle*.

Websites:

- Badminton Danmark - www.badminton.dk
- Danmarks Idrætsforbund (DIF) - www.dif.dk
- International Olympic Committee - www.olympic.org/olympic-result
- Gracenote - www.gracenote.com
- Greatest Sporting Nation - www.greatersportingnations.com
- Mental Floss - www.mentalfloss.com/article/55182/why-are-dutch-so-good-speed-skating
- Norges idrettsforbund (NIF) - www.idrettsforbundet.no
- Norges Skiskytterforbund – www.skiskyting.no
- Olympian Database - www.olympiandatabase.com
- Olympiatoppen – www.olympiatoppen.no
- Riksidrottsförbundet (RF) - www.rf.se
- SPLISS - www.spliss.net
- Svenska Golf förbundet – www.swedishgolfalliance.com
- Sveriges Olympiska Kommitté- www.sok.se
- Team Danmark – www.teamdanmark.dk

Kontaktinfo:

Michael Andersen, projektleder - Skandinavisk Netværk for Eliteidræt (SNE) – www.sne.au.dk

Ydunsvej 9, 9700 Brønderslev – Denmark

Tlf: +45 51 26 60 62 – mail: micand57@gmail.com

23. april 2017